

ΠΟΙΟΙ ΨΗΦΙΣΑΝ ΤΙ ΚΑΙ ΓΙΑΤΙ

Ο αναλυτής της VPRC Γιάννης Μαυρίδης*, ο μόνος που προέβλεψε καθ' όλη τη διάρκεια της προεκλογικής περιόδου τη μεγάλη διαφορά μεταξύ Ν.Δ. και ΠΑΣΟΚ, καταγράφει τις καθοριστικές αλλαγές στην εκλογική συμπεριφορά των κοινωνικών στρωμάτων.

Η εκλογική νίκη της Ν.Δ. είναι αποτέλεσμα ενός ισχυρού και διάχυτου κοινωνικού ρεύματος, που δεν διαμορφώθηκε συγκυριακά, αλλά ως αποτέλεσμα περισσότερο αργόσυρτων και μακροπρόθεσμων κοινωνικών αναδιαρθρώσεων (και αποδιαρθρώσεων), που έχουν συντελεσθεί κατά την πρόσφατη δεκαετία στην ελληνική κοινωνία. Για την εμπειρική διερεύνηση της κοινωνικής δομής της ψήφου, το εκλογικό σώμα μπορεί να διακριθεί σε δώδεκα βασικές κοινωνικο-επαγγελματικές κατηγορίες (κ/ε/κ), που προκύπτουν από το συνδυασμό δύο παραμέτρων, της θέσης στην απασχόληση και του επαγγέλματος (πίνακας 2).

Η κοινωνική τυπολογία που χρησιμοποιείται, προσφέρει το πλεονέκτημα ότι συναρθρώνει μια σειρά από βασικές κοινωνικές διαιρέσεις: Πρώτον, τη διαίρεση οικονομικά ενεργού (απα-

σχολούμενου, και άνεργου) / μη-ενεργού πληθυσμού. Δεύτερον, τη διαίρεση μισθωτής εργασίας (μισθωτών)/ιδιοκτητικών στρωμάτων (επιχειρηματιών, αυτοαπασχολούμενων). Τρίτον, τη διαίρεση Δημόσιου/Ιδιωτικού Τομέα της οικονομίας. Και οι τρεις αυτές διαχωριστικές γραμμές, βρίσκονται σήμερα σε διαδικασία ριζικών κοινωνικών αναδιατάξεων. Η κοινωνική επιρροή των κομμάτων, που αποκρυσταλλώθηκε στην ψήφο των εκλογών της 7ης Μαρτίου, καθώς και ο συσχετισμός δύναμης ΠΑΣΟΚ/Ν.Δ., κατά κ/ε/κ αποτυπώνεται στους πίνακες 1 και 2. Η ακινογραφία της σημερινής εκλογικής τους κοινωνιολογίας και η σύγκριση με την αντίστοιχη των εκλογών του 2000 (πίνακας 3) αποκάλυπτει σημαντικές διαφοροποιήσεις και οδηγεί στην εξαγωγή ορισμένων ιδιαίτερα κρίσιμων συμπερασμάτων.

Από τις δώδεκα κατηγορίες της κοινωνικο-οικονομικής κλίμακας, που χρησιμοποιεί στις ▶

* Ο Γιάννης Μαυρίδης είναι πολιτικός επιστήμονας Ph.D και διευθύνων σύμβουλος του Ινστιτούτου Δημοσκοπήσεων VPRC. Το Ινστιτούτο VPRC χρησιμοποιεί τη συγκεκριμένη τυπολογία από τις εκλογές του 1996. Μια περισσότερο αναλυτική διερεύνηση του ζητήματος θα πρέπει να λάβει υπ' όψιν της και μια τρίτη παράμετρο, το μορφωτικό / πολιτισμικό διαχωρισμό, που παραπέμπει ευθέως στην κοινωνική - ταξική διαίρεση και υποδηλώνεται από το επίπεδο εκπαίδευσης.

έρευνες της VPRC, η Ν.Δ. πλειοψήφησε εκλογικά στις εννέα (έξι το 2000) και το ΠΑΣΟΚ μόνον στις τρεις. Το εύρος της διευρυμένης και διαταξικής επιρροής της Ν.Δ. φαίνεται και από το γεγονός ότι στις επτά από αυτές τις κατηγορίες συγκέντρωσε ποσοστά που κυμάνθηκαν πάνω από 45% (σε δύο πάνω από 50%) και μόνο σε τρεις κάτω από 40% (μισθωτοί και νεολαία).

Οι απώλειες στην κοινωνική επιρροή του ΠΑΣΟΚ

Το ΠΑΣΟΚ δεν συγκέντρωσε σε καμιά κατηγορία την απόλυτη πλειοψηφία, σε επτά κατηγορίες συγκέντρωσε πάνω από 40% και σε πέντε κάτω από 40% (άνεργοι, ελεύθεροι επαγγελματίες, αγρότες, εργοδοτικά στρώματα, συνταξιούχοι του Δημοσίου - πίνακας 1). Απέσπασε την πλειοψηφία των προτιμήσεων και προηγήθηκε της Ν.Δ. κατά (5%), μόνο μεταξύ των μισθωτών του ιδιωτικού τομέα (44%, έναντι 39% της Ν.Δ.) και των μισθωτών του δημόσιου τομέα, όπου προηγήθηκε κατά 4%, συγκεντρώνοντας ποσοστό (43%). Αυτό δεν είναι τυχαίο, διότι οι μισθωτοί του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα αποτελούσαν πάντοτε δύο από τις εκλογικά «καλύτερες» κατηγορίες του ΠΑΣΟΚ και ιστορικά κοινωνικά του προπύργια (το 2000 η διαφορά του ΠΑΣΟΚ από τη Ν.Δ. ήταν 12% και 11% αντιστοίχως). γ) Ακόμη, το ΠΑΣΟΚ, λόγω της προσωπικής επιρροής του νέου αρχηγού του, φαίνεται να κερδίζει την εμπιστοσύνη της σπουδάζουσας νεολαίας, δηλαδή εκείνου του τμήματός της που βρίσκεται ενταγμένο στους εκπαιδευτικούς μηχανισμούς, συγκεντρώνοντας το υψηλότερο -μεταξύ όλων των κ/ε/κ- ποσοστό των προτιμήσεών του (46%, έναντι 36% της Ν.Δ.). Μάλιστα αυτή η κατηγορία, στην οποία είχε προηγηθεί και το 2000, είναι η μοναδική στην οποία κατόρθωσε να αυξήσει σημαντικά τη διαφορά του από τη Ν.Δ. (10%, έναντι μόλις 2% το 2000, πίνακας 2). Η μεγαλύτερη πτώση της κοινωνικής επιρροής του ΠΑΣΟΚ, σε σύγκριση με το 2000, παρουσιάσθηκε στα ελεύθερα επαγγέλματα (-8%), στους συνταξιούχους του Δημοσίου (-7%), στους μισθωτούς του δημόσιου τομέα (-6%) και στους επαγγελματιοβιοτέχνες (-6%). Μικρότερη πτώση παρουσίασε στους αγρότες (-4%),

Μόνο σπουδαστές και μισθωτοί στήριξαν το ΠΑΣΟΚ

ΠΙΝΑΚΑΣ 1 Εκλογές 7ης Μαρτίου 2004:

Η επιρροή των κομμάτων κατά κοινωνικο-επαγγελματική κατηγορία (ποσοστό % κατά κατηγορία)

	Ν.Δ.	ΠΑΣΟΚ	ΚΚΕ	ΣΥΝ	ΛΑΟΣ	ΔΗΚΚΙ	Λοιπά	Σύνολο
Εθνικό Ποσοστό	45,4	40,6	5,9	3,3	2,2	1,8	1	100
Εργοδότες / Επιχειρηματίες	49	35	5	3	4	3	1	100
Αγρότες	51	35	7	2	2	3	0	100
Ελεύθ. Επαγγελματίες	45	35	7	5	3	3	1	99
Επαγγελματιοβιοτέχνες	43	42	5	1	2	6	1	100
Μισθωτοί Δημ. Τομέα	39	43	6	7	2	2	1	100
Μισθωτοί Ιδιωτ. Τομέα	39	44	7	4	3	2	1	100
Ανεργοί (για πρώτη φορά)	46	44	4	4	2	0	0	100
Ανεργοί (εργάζονταν)	43	39	7	2	2	2	4	100
Νοικοκυρές	49	44	4	1	1	1	0	100
Συνταξιούχοι Δημ. Τομέα	56	33	6	2	1	1	0	99
Συνταξιούχοι Ιδιωτ. Τομέα	46	42	7	2	1	1	1	100
Φοιτητές / Σπουδαστές	36	46	5	7	1	3	2	100

στους ανέργους (-4%) και στους μισθωτούς του ιδιωτικού τομέα (-3% - πίνακας 3). Εν ολίγοις, το ΠΑΣΟΚ εμφάνισε μια οριζόντια απομείωση της εκλογικής του επιρροής, που διατηρεί εντούτοις ως ένα βαθμό τα ιστορικά διαμορφωμένα χαρακτηριστικά της. Ενδιαφέρον είναι ότι το ΠΑΣΟΚ κατόρθωσε τελικά να κρατήσει -αν και με σοβαρές διαρροές- την πλειοψηφία των μισθωτών του ιδιωτικού και δημόσιου τομέα. Θα πρέπει να τονισθεί σε αυτό το σημείο ότι κατά τη διάρκεια της προεκλογικής εκστρατείας είχε διαφανεί μία ακόμη μεγαλύτερη συρρίκνωση του ΠΑΣΟΚ σε αυτά τα στρώματα, που είχε ως αποτέλεσμα το ΠΑΣΟΚ να εμφανίσει προς στιγμήν ακόμη και υστέρηση. Φαίνεται όμως ότι η εκστρατεία των δύο τελευταίων εβδομάδων και ιδίως της τελευταίας, επέφερε τον «επαναπαρισμό» μιας μερίδας τους.

Η διεύρυνση της κοινωνικής επιρροής της Ν.Δ.

Η Ν.Δ. προηγήθηκε σε εννέα από τις δώδεκα κοινωνικο-οικονομικές κατηγορίες. Σε τέσσερις από αυτές, η διαφορά της από το ΠΑΣΟΚ προσεγγίζει ή υπερβαίνει τις 10 εκατοστιαίες μονάδες. Πρόκειται για τους συνταξιούχους του δημόσιου τομέα (+23%), τους αγρότες (+16%), τα εργοδοτικά στρώματα (+14%) και τους

ελεύθερους επαγγελματίες (+10%). Αναλυτικότερα, η Ν.Δ.:

α) Διατήρησε κατ' αρχήν την ηγεμονία που είχε εδραιώσει από το 2000 στα εργοδοτικά στρώματα (49%, έναντι 35% του ΠΑΣΟΚ, +14%), αλλά με μειωμένη διαφορά σε σύγκριση με το 2000, λόγω της παρουσίας του ΛΑΟΣ, που απέσπασε σε αυτήν την κατηγορία 4% (πίνακας 1).

β) Πλειοψήφησε απόλυτα στους συνταξιούχους του δημόσιου τομέα (56%, έναντι 33% του ΠΑΣΟΚ, +23%), αυξάνοντας ελαφρώς το ποσοστό του 2000 (+2%) και στους αγρότες (51%, έναντι 35%), αυξάνοντας επίσης το ποσοστό του 2000 (+3%). Αυτές οι δύο κατηγορίες εξακολουθούν να αποτελούν τις «καλύτερες» κοινωνικές κατηγορίες της (είχε αποσπάσει την απόλυτη πλειοψηφία και το 2000).

γ) Αύξησε σημαντικά την επιρροή της στα ελεύθερα επαγγέλματα, συγκεντρώνοντας σήμερα ποσοστό 45%, έναντι 35% του ΠΑΣΟΚ (+4% σε σύγκριση με το 2000 - πίνακας 3).

δ) Διεύρυνε την επιρροή της στους μισθωτούς του δημόσιου τομέα, που αποτελούσαν ανέκαθεν κίστρο της κοινωνικής επιρροής του ΠΑΣΟΚ, ενώ κατά τη διάρκεια της προεκλογικής εκστρατείας, όπως ήδη επισημάνθηκε, είχε αποκτήσει συγκυριακά για πρώτη φορά και το προβάδι-

Συνταξιούχοι και αγρότες έδωσαν τη νίκη στην Ν.Δ.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2 Διαφορά Ν.Δ. - ΠΑΣΟΚ (%) κατά κοινωνικο-επαγγελματική κατηγορία, 2000-2004

	Ν.Δ. - ΠΑΣΟΚ 2004	2000
Εθνικό Ποσοστό	4,8	-1,1
Εργοδότες / Επιχειρηματίες	14	18
Αγρότες	16	9
Ελεύθ. Επαγγελματίες	10	-2
Επαγγελματοβιοτέχνες	1	-6
Μισθωτοί Δημ. Τομέα	-4	-12
Μισθωτοί Ιδιωτ. Τομέα	-5	-11
Ανεργοί (για πρώτη φορά)	2	13
Ανεργοί (εργάζονταν)	4	-3
Νοικοκυρές	5	3
Συνταξιούχοι Δημ. Τομέα	23	14
Συνταξιούχοι Ιδιωτ. Τομέα	4	8
Φοιτητές / Σπουδαστές	-10	-2

Ποιους έχασαν και ποιους κέρδισαν οι δύο μονομάχοι

ΠΙΝΑΚΑΣ 3 Μεταβολές (%) στην εκλογική επιρροή των κομμάτων κατά κοινωνικο-επαγγελματική κατηγορία, 2000-2004

	Ν.Δ.	ΠΑΣΟΚ	ΚΚΕ	ΣΥΝ	ΛΑΟΣ	ΔΗΚΚΙ	Λοιπά
Εθνικό Ποσοστό	45,4	40,6	5,9	3,3	2,2	1,8	1
Εργοδότες / Επιχειρηματίες	-4	0	1	-2	4	1	0
Αγρότες	3	-4	2	0	2	-1	-2
Ελεύθ. Επαγγελματίες	4	-8	1	1	3	1	-1
Επαγγελματοβιοτέχνες	1	-6	0	-1	2	4	0
Μισθωτοί Δημ. Τομέα	2	-6	1	3	2	-1	-1
Μισθωτοί Ιδιωτ. Τομέα	3	-3	0	0	3	-1	-2
Ανεργοί (για πρώτη φορά)	2	13	-5	2	2	-8	-5
Ανεργοί (εργάζονταν)	4	-4	1	-4	2	-1	-1
Νοικοκυρές	3	0	0	-1	1	-1	-1
Συνταξιούχοι Δημ. Τομέα	2	-7	2	1	1	0	-1
Συνταξιούχοι Ιδιωτ. Τομέα	-2	2	-1	1	1	-2	1
Φοιτητές / Σπουδαστές	-6	1	1	5	1	1	-3

Πηγή: VPRC, Προεκλογικό Τηλεφωνικό Βαρόμετρο ΣΚΑΪ/ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗΣ, Αθροιστικό δείγμα N=16.443 άτομα, σταθμισμένο με το εκλογικό αποτέλεσμα της 7ης Μαρτίου 2004

Εργοδότες, αγρότες, συνταξιούχοι, νοικοκυρές αλλά και μισθωτοί αποτελούν τη νέα διευρυμένη και διαταξική κοινωνική συμμαχία που υποστηρίζει τη Νέα Δημοκρατία.

σμα. Η μεταστροφή τις εν λόγω κατηγορίας, ωστόσο, φαίνεται τελικώς ότι απορροφήθηκε ως ένα βαθμό από το ΠΑΣΟΚ, ενδεχομένως και λόγω του γνωστού θορύβου που δημιουργήθηκε με αφορμή τις δηλώσεις Πολύδωρα.

ε) Αύξηση, σε σχέση με το 2000, την επιρροή της στις νοικοκυρές (+3%, 49% σήμερα, έναντι 46% το 2000), αλλά και το προβάδισμά της έναντι του ΠΑΣΟΚ (5%, έναντι 3% το 2000), καθώς επίσης και

στ) Στους ανέργους, ιδίως τους νέους (αυτούς που δεν έχουν εργασθεί και αναζητούν εργασία για πρώτη φορά).

ζ) Τέλος, στους αυτοαπασχολούμενους επαγγελματοβιοτέχνες, δηλαδή τα παραδοσιακά μικροαστικά στρώματα, πλειοψηφισε οριακά (43%, έναντι 42%), ενώ υστερούσε σημαντικά το 2000. Σε αυτήν την κατηγορία, η καθίζηση που υπέστη το ΠΑΣΟΚ δεν απορροφήθηκε από τη Ν.Δ., αλλά από το ΔΗΚΚΙ (πίνακας 1).

Η κοινωνική απήχηση της Αριστεράς

Σχετικά με την κοινωνική απήχηση των κομμάτων της Αριστεράς θα πρέπει να σημειωθεί ότι το ΚΚΕ (πίνακας 1), χωρίς να εμφανίζει ιδιαίτερη κοινωνική όσμωση,

υπεραντιπροσωπεύεται ελαφρώς, ως προς τον μέσο όρο του, στους αγρότες, στους ελεύθερους επαγγελματίες, στους μισθωτούς και στους συνταξιούχους του ιδιωτικού τομέα. Ο Συνασπισμός συγκεντρώνει το υψηλότερο ποσοστό του στους μισθωτούς του δημόσιου τομέα (7%), όπου και εισέπραξε μερίδιο των δυσαρεστημένων ψηφοφόρων του ΠΑΣΟΚ, ακόμη, στους ελεύθερους επαγγελματίες (5%) και στη σπουδάζουσα νεολαία (7%). Το ΔΗΚΚΙ συγκεντρώνει ελαφρώς υψηλότερες προτιμήσεις στα παραδοσιακά μικροαστικά στρώματα (επαγγελματοβιοτέχνες, 6%) εισπράττοντας σε αυτήν την κατηγορία (μαζί με το ΛΑΟΣ) τη δυσαρέσκεια από το ΠΑΣΟΚ, αντί της Ν.Δ. Τέλος, το νεοπαγές ΛΑΟΣ μάλλον τείνει να επιβεβαιώσει το διφυή χαρακτήρα που είχε καταγράψει και το εκλογικό ακροατήριό του κ. Καρατζαφέρη στις Νομαρχιακές του 2002: εμφανίζει την υψηλότερη επιρροή του στα εργοδοτικά στρώματα (4%), στους επαγγελματοβιοτέχνες (3%) και τους μισθωτούς του ιδιωτικού τομέα (3%).

Συμπερασματικά, το εκλογικό αποτέλεσμα επιβεβαίωσε τη διαμόρφωση μιας διευρυμένης και οριζόντιας (διαταξικής)

κοινωνικής υποστήριξης για το νέο κυβερνητών κόμμα, που επαναφέρει την επιρροή της Ν.Δ. στα επίπεδα των αρχών της περασμένης δεκαετίας (1990).

1) Η Ν.Δ. διατήρησε την απόλυτη πλειοψηφία στα εργοδοτικά στρώματα και στους αγρότες, των οποίων η μεταστροφή προφανώς δεν κατέστη δυνατόν να αντιστραφεί από την παρουσία και μόνον του Γ. Παπανδρέου.

2) Επιβεβαίωσε την κυριαρχία που κατείχε και το 2000 στις βασικές και πολυπληθείς κατηγορίες του μη ενεργού πληθυσμού (συνταξιούχοι - νοικοκυρές), που πλήττονται από την ακρίβεια και διαβιούν σε συνθήκες οικονομικής και κοινωνικής ανασφάλειας.

3) Διεύρυνε, τέλος, την επιρροή της στα ανώτερα και μεσαία στρώματα (παλιά και νέα, ελεύθερα επαγγέλματα), και στους μισθωτούς, μια σημαντική μερίδα των οποίων είχε μεταστραφεί ήδη από τις αρχές της τετραετίας 2000 - 2004. Η συνοχή αυτής της νέας κοινωνικής συμμαχίας, που αποτελεί την εκλογική βάση της νέας «λαϊκής Δεξιάς» θα δοκιμασθεί και θα κριθεί από την αποτελεσματικότητα της νέας διακυβέρνησης. ■